

ЮВІЛЕЇ**ЯРОСЛАВ СТЕПАНОВИЧ КАЛАКУРА -
ОРАЧ ІСТОРИЧНОЇ НИВИ: ЮВІЛЕЙНИЙ КОНТЕКСТ**

2012 рік є ювілейним для відомого українського історика, джерелознавця, історіографа, українознавця, заслуженого працівника вищої школи УРСР, академіка Академії наук вищої школи України, доктора історичних наук, професора кафедри архівознавства та спеціальних галузей історичної науки історичного факультету Київського національного університету імені Тараса Шевченка Ярослава Степановича Калакури. 24 вересня 2012 р. учений відзначив свій 75-й день народження.

Майбутній професор народився в с.Рудники, Підгаєцького повіту на Тернопільщині. Закінчив Коломийське педагогічне училище (1955), історичний факультет Чернівецького державного університету (1963), аспірантуру в Київському державному університеті ім. Т.Г.Шевченка. Має понад 500 наукових, науково-популярних та навчально-методичних праць, у т.ч. 85 індивідуальних і колективних монографій, 20 підручників та посібників.

У його науковому доробку пріоритетне місце посідають ключові проблеми теорії та методології історіографії. Більше половини з опублікованих ним праць займають студії, присвячені проблемній та загальній історіографії.

У процесі відновлення державної незалежності України Я.С.Калакура не тільки переглянув методологічні засади, але й перейшов від проблемно-тематичної історіографії до загальної. Цьому сприяла як принципово інша історіографічна ситуація, утвердження нової парадигми української історіографії, так і його педагогічна діяльність, пов'язана з освоєнням нових лекційних курсів, а саме: *“Загальна історіографія”* (зародження і основні етапи розвитку світової історичної науки та історіософії) та *“Українська історіографія”*. Опрацьовуючи ці курси, забезпечуючи їх читання в студентській аудиторії, професор зосередився на дослідженні українського і зарубіжного історіографічного процесу, опублікував численні розвідки, присвячені теорії, історії та методології історіографії, національним традиціям української історичної думки, її періодизації. Його наукові погляди на українську історіографію набували дедалі чіткішого національно-державницького спрямування, що знайшло втілення в ґрунтовному курсі лекцій *“Українська історіографія”*, який рекомендований Міністерством освіти і науки, молоді та спорту як навчальний посібник для студентів історичних спеціальностей вузів України і витримав два видання (2004, 2012 рр.).

Серед пріоритетних проблем, порушених в історіографічному доробку Я.С.Калакури, можна виділити наступні: 1) з'ясування теоретико-методологічних засад української історіографії, розробка її категоріально-понятійного апарату, наукової періодизації; 2) дослідження внеску провідних істориків у збагачення української історіографії; 3) розгляд історіографії окремих періодів і визначних подій української історії.

Я.С.Калакурі належить значний внесок у розробку структури історичної науки, понятійно-термінологічного апарату, її методології та періодизації. До методологічного інструментарію історіографа автор відносить три основних компоненти: а) принципи (правила) дослідження; б) методи (прийоми, способи) пізнання; в) засоби (спеціальні або допоміжні) дослідження: оргтехніка, обчислювальна, комп'ютерна та фото-фонотехніка.

Окремо слід виділити внесок Я.С.Калакури у розвиток історичного джерелознавства, архівознавства та спеціальних історичних дисциплін. Він багато

зробив для успадкування і збагачення традицій першої в Україні архівознавчої та джерелознавчої кафедри, закладених професорами Федором Шевченком, В'ячеславом Стрельським та Володимиром Замлинським. У тісній співпраці з Державним комітетом архівів, членом колегії якого він був, з Українським науково-дослідним інститутом архівної справи і документознавства, з Інститутом української археографії та джерелознавства ім. М.С.Грушевського НАН України, колектив кафедри під керівництвом Ярослава Степановича, а відтак його наступника проф. М.Г.Щербака підготував нові навчальні плани та програми для спеціальності *“Архівознавство”*, перший національний підручник *“Архівознавство”* (1998, 2002), навчальний посібник *“Нариси історії архівної справи в Україні”* (2002), термінологічно-понятійний та біобібліографічний довідник *“Джерелознавство історії України”* (1998), підручник *“Історичне джерелознавство”* (2002), *“Спеціальні історичні дисципліни”* (2008).

Чільне місце в працях Ярослава Степановича приділено діяльності історичних науково-дослідних установ, насамперед Інституту історії України як провідного центру історичної науки, а також Інститутам археології, української археографії та джерелознавства, українознавчим осередкам, історичним журналам, зокрема *“Українському історичному журналу”*, *“Українському історику”*. Він не обминає розвиток історичної думки у вищих навчальних закладах, зокрема в Київському, Львівському, Харківському, Одеському, Чернівецькому, Дніпропетровському, Запорізькому, Прикарпатському, Волинському, Ужгородському та інших університетах. Ці дискурси наповнені конкретним історіографічним матеріалом про провідних істориків України, їх праці, підготовку фахівців з історії, навчально-методичних посібників.

20 років Я.С.Калакура працює за сумісництвом у Національному науково-дослідному інституті українознавства та всесвітньої історії Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України, є членом вченої ради Інституту, редколегії журналу *“Українознавство”*. Йому належить помітний внесок в опрацювання новітньої концепції українознавства, його історичних, історіософських та теоретико-методологічних засад.

Енциклопедичність знань, педагогічний талант та блискуча лекторська майстерність завжди приваблювали до професора Я.С.Калакури колег та учнів. Студенти, аспіранти, молоді викладачі користуються кожною нагодою одержати пораду професора, проконсультуватись зі складних та дискусійних аспектів досліджуваних ними проблем. Під керівництвом ученого підготовлено та захищено 15 докторських та 49 кандидатських дисертацій, сформувалась школа архівістів та історіографів.

Ярослав Калакура - заслужений професор Київського національного університету імені Тараса Шевченка (2003), Заслужений працівник вищої школи України (1984), відмінник народної освіти України (1997). Нагороджений Почесною грамотою Верховної Ради УРСР (1987), орденом *“За заслуги”* III ст. (2002), Почесною грамотою Верховної Ради України (2009) тощо.

Колектив кафедри архівознавства та спеціальних галузей історичної науки Київського національного університету імені Тараса Шевченка та редакція *“Сумського історико-архівного журналу”* щиро вітають Ярослава Степановича Калакуру зі славним ювілеєм і бажають йому міцного здоров'я, невичерпної енергії і наснаги для втілення у життя всіх творчих задумів!

КОЛОМІЄЦЬ Н.А.